

Гуменний О. І.
помічник судді, Збаразький районний
суд Тернопільської області, аспірант, ЮФ ТНЕУ
Науковий керівник: доктор юридичних
наук, професор, завідуючий кафедрою
кафедри теорії та історії держави і
права; історії політичних і правових
учень Інституту права та психології
НУ «Львівська політехніка»,
Ковальчук Віталій Богданович

СУДОВА ВЛАДА ЯК ГАРАНТ ОСНОВ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

Правосуддя – це основна функція реалізації судової влади, яка здійснюється судом шляхом розгляду та вирішення в судовому засіданні з додержанням передбаченої законом процесуальної форми на засадах демократичних принципів цивільних, кримінальних, адміністративних та господарських справ і застосування на цій основі до осіб, що порушили закон, норм матеріального права.[1,]

Вже на перших етапах незалежності в Україні проведено поділ державної влади на три гілки : законодавчу, виконавчу та судову. Реалізація принципу поділу влади передбачає забезпечення збалансованості повноважень, недопущення зосередження всієї повноти у віданні одного органу чи посадової особи. При цьому забезпечується правило, згідно з яким три гілки влади не повинні бути повністю роз'єднані або, навпаки, об'єднані під єдиним началом. Це дає змогу кожній із гілок державної влади ефективно здійснювати свої повноваження з метою забезпечення інтересів людини, народу, а також соціального прогресу суспільства. Суб'єкти судової влади, незважаючи на свою незалежність, поєднані численними вертикальними та паралельними зв'язками із законодавчою та виконавчою владою. Взаємодія судової влади з законодавчою та виконавчою владою відбувається на основі системи стримувань і противаг.

Разом з тим, якщо основним завданнями законодавчої влади є прийняття законів, виконавчої - організація виконання законів, то безумовно основним завданням судової влади є розв'язання правових конфліктів, які виникають під час прийняття та виконання законів, тобто здійснення функції правосуддя.

Правосуддя, як функція судової влади здійснюється у формі судочинства, а у відповідності до ст. 129 Конституції України основними принципами судочинства є законність; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; забезпечення обвинуваченому права на захист; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків встановлених законом; обов'язковість рішень суду.[2]

Організація здійснення правосуддя в Україні регламентується розділом VIII Конституції України,[3] Законом України «Про судоустрій і статус суддів», [4] Цивільним процесуальним кодексом [5], Кримінальним процесуальним кодексом [6], Господарським процесуальним кодексом [7], Кодексом адміністративного судочинства України [8], Кодексом про адміністративні правопорушення [9] та іншими законодавчими та нормативними актами.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Особи, які привласнили функції суду, несуть відповідальність, установлену законом. Народ бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.

Оскільки рішення суду обов'язкові для виконання і з набранням чинності мають силу закону, отже, в такий спосіб було створено реальний механізм відповідальності держави перед людиною за свою діяльність, здійснення нею обов'язку утвердження і забезпечення прав та свобод людини. Судове рішення стає способом захисту від некомпетентності, недобросовісності або упередженості відповідних посадових осіб. Судовий захист прав і свобод людини здійснюється в порядку конституційного, цивільного, адміністративного та кримінального судочинства.

Виходячи із закріплених у ст. 21 та 22 Конституції України гарантій охорони прав і свобод людини, держава зобов'язана забезпечити кожному можливість обстоювати свої права у суперечці з будь-якими органами і службовими та посадовими особами. [2,]

Судам підвідомчі будь-які звернення фізичних та юридичних осіб щодо захисту своїх прав і свобод, а тому суд не може відмовити у правосудді, якщо певна особа вважає, що її права та свободи порушено чи порушуються, або створено чи створюються перешкоди для їхньої реалізації, або спостерігається інше ущемлення прав і свобод. Однак кожне звернення має свій предмет оскарження і свої особливості, а тому повинна розглядатись відповідно до правил, встановлених для цього предмета оскарження та його особливостей.

Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України, забезпечуючи при цьому верховенство права.

Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, з приводу розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом.

Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою завдання шкоди авторитету суддів чи впливу на безсторонність суду забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом. Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів діє суддівське самоврядування.

Правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від статі, раси, кольору шкіри, мови, політичних, релігійних та інших переконань, національного чи

соціального походження, майнового стану, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин.

Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації щодо результатів розгляду його судової справи.

Розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, передбачених процесуальним законом, а розгляд справи у судовому засіданні допускається за рішенням суду у випадках, передбачених цим законом. При розгляді справ перебіг судового процесу фіксується технічними засобами в порядку, встановленому процесуальним законом.

Судове рішення, яким закінчується розгляд справи у суді, ухвалюється іменем України. Судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, об'єднаннями громадян та іншими організаціями, громадянами та юридичними особами на всій території України. Обов'язковість урахування (преюдиціальність) судових рішень для інших судів, органів прокуратури, слідства, дізнання визначається процесуальним законом.

Невиконання судових рішень тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Учасники судового процесу та інші особи у випадках і порядку, передбачених процесуальним законом, мають право на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення.

Справи у судах першої інстанції розглядаються суддею одноособово, колегією суддів, а у випадках, передбачених процесуальним законом, – також судом присяжних. Суддя, який розглядає справу одноособово, діє як суд. Розгляд справ в апеляційному, касаційному порядку, а також в інших випадках, передбачених законом, здійснюється судом колегіально у складі не менше трьох професійних суддів відповідно до закону.

Отже, після прийняття змін до Конституції України та внесення змін і доповнень до чинного законодавства правосуддя як форма захисту прав і свобод, а також охоронюваних законом інтересів людини та громадянина стала основною.

Право на судовий захист – одне з конституційних прав людини та громадянина, і, на відміну від інших прав, воно є гарантією решти прав та свобод. У цьому полягає його особливість і соціальна цінність. Захист прав і свобод людини не може бути надійним без надання зацікавленим особам можливості оскаржити до суду окремі процесуальні дії (бездіяльність) та рішення посадових осіб, які здійснюють досудове розслідування справи. Реалізувати цю можливість особа може саме в суді, оскільки він є незалежним, не має відомчих інтересів і тому є найбільш надійним гарантом прав особи. Під контролем суду повніше забезпечується додержання законів, при цьому досудове слідство стає прозорішим, прогнозованим.

Отож, конституційні положення про те, що: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3); права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55); юрисдикція судів поширюється на всі

правовідносини, що виникають у державі (ч. 2 ст. 124) та інші значно підвищують роль суду, яку він повинен відігравати у суспільстві та державі, покладають на нього особливо важливе завдання правосуддя – захист прав і свобод людини і громадянина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Організація судових та правоохоронних органів: [підруч.] / [І.Є.Марочкін, Н.В. Сібільова, В.П. Тихий та ін.]; за ред. І.Є. Марочкіна, Н.В. Сібільової. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2007. – С. 40.
2. Конституція України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1462176803572584>.
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2.06.2016 р. № 1401-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1401-19/paran2#n2>
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2.06. 2016 року. Офіційний сайт ВРУ. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року // Відомості Верховної Ради України. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
7. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
8. Кодексом адміністративного судочинства України Офіційний текст. Видавництво «Паливода Л.В» Київ., 2016 р. – С.15
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Офіційний текст. Видавництво «Паливода Л.В» Київ., 2016 р. – С.15

Гуменний П. П.

старший викладач кафедри
кримінального права і процесу ЮФ
ТНЕУ

МЕЖІ КВАЛІФІКАЦІЇ МАЛОЗНАЧНОСТІ. ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАКТИКА

Злочином є передбачене Кримінальним Кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Наведене у ч. 1 ст. 11 КК поняття злочину містить вказівку на такі обов'язкові ознаки злочину: 1) злочином є лише діяння (дія або бездіяльність); 2) це діяння має бути вчинене суб'єктом злочину; 3) воно має бути винним; 4) вказане діяння має бути суспільне небезпечним; 5)